

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Asiantuntijalausunto

12.3.2024

EU/41/2024

EU/41/2024-SM-7

Suuren valiokunnan työjaosto 13.3.2024 klo 8.30

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 (E 58/2023 vp)

Yleistä

Valtioneuvosto on määritellyt selvityksessä E 58/2023 vp Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan kaudelle 2024-2029. Sisäministeriö pitää avaintavoitteita hyvin valittuina ja selvitys pitää sisällään ne asiakokonaisuudet, joihin vaikuttaminen nähdään keskeisenä myös sisäministeriössä. Sisäministeriön toimialaan kuuluvat erityisesti jäsenvaltioiden ja kansalaisten turvallisuutta koskevat kysymykset. Selvitykseen erikseen nostetuista Suomen painopisteistä sisäministeriön hallinnonalle kuuluvat osaltaan kokonaisturvallisuutta sekä muuttoliikkeen hallintaa koskevat asiat.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus sitoutuu Suomen EU-vaikuttamisen ja ennakko-vaikuttamisen tehostamiseen sekä kannanmuodostuksen nopeuttamiseen. Hallitus siirtyy kerran vaalikaudessa annettavasta EU-selonteosta jatkuvaan strategisten prioriteettien määrittämiseen, vaikuttamiseen ja seurantaan. Avaintavoitteilla vaikutetaan kesäkuussa hyväksyttävään EU:n strategiseen ohjelmaan, joka toimii ohjeistuksena komission tulevalle puheenjohtajalle ja tulevan komission ohjelmalle. Lisäksi valtioneuvosto laatii vuosittain konkreettisen EU-vaikuttamisstrategian Suomen edun kannalta keskeisistä EU-kysymyksistä. Sisäministeriö vaikuttaa aktiivisesti tulevan komission ohjelmaan sekä ministeri- että virkamiestasolla. Sisäministeriön näkökulmasta on tärkeää löytää yhteisiä EU-tason ratkaisuja ja vaikuttamista tehdään sekä suoraan komissioon että yhteistyössä samanmielisten maiden kanssa. Sisäministeriö tarkentaa vaikuttamistavoitteita eduskunnalle erikseen annettavissa E-selvityksissä.

Suomi katsoo, että tulevalla EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä tulisi osaltaan edistää määriteltyjen avaintavoitteiden toteutumista. EU-rahoituksen merkitys on keskeinen sisäasioiden sektorin EU-velvoitteiden täytäntöpanon turvaamiseksi kansallisesti sekä EU-virastojen kyvykkyyksien ja eurooppalaisten tietojärjestelmien toimintaedellytysten varmistamiseksi. Suomi hyödyntää täysimääräisesti myös kuluvan rahoituskehyskauden (2021-2027) EU:n sisäasioiden rahastoja.

Niin muuttoliikkeen hallinta kuin EU:n ja sen jäsenmaiden turvallisuuden vahvistaminen edellyttävät kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Erityisen tärkeää on sisäministeriön näkemyksen mukaan varmistua unionin sisäisen ja ulkoisen toiminnan johdonmukaisuudesta ja sovittaa niitä koskevat toimet paremmin yhteen. Jotta Suomi voi osallistua tehokkaasti eurooppalaisten ratkaisujen löytämiseen ja omien tavoitteidensa edistämiseen, on tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä myös kansallisesti eri hallinnonalojen välillä.

Sisäasioiden sektorilla on annettu nykyisen komission kaudella merkittävä määrä uutta lainsäädäntöä. Uusien aloitteiden lisäksi tulevalla vaalikaudella on keskeistä panostaa jo hyväksytyn lainsäädännön täysimääräiseen toimeenpanoon.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Suomen tavoitteena on, että kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi määriteltäisiin konkreettisia EU-tason tavoitteita sekä unionille että jäsenmaille. Sisäministeriö pitää kirjausta nykyisen turvallisuustilanteen valossa tärkeänä.

Selvityksen mukaan EU:n tulee olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. EU:n tulee kyetä vastamaan turvallisuusympäristön muutoksiin myös EU:n ja Naton yhteistyötä syventämällä ja sen ohella EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisimman tiiviillä ja strategisella yhteistyösuhteella. Sisäministeriö katsoo, että kirjaukset ovat kannatettavia ja ne tukevat myös Suomen kansallisen turvallisuuden ylläpitämistä.

Sisäministeriö edistää yhteiskunnan kriisinkestävyyttä eri toimin. Hallitusohjelma korostaa kansallisen turvallisuuden vahvistamista, mikä kytkeytyy myös yhteiskunnan kriisinsietokyvyn eli resilienssin kehittämiseen. Erilaiset kriisit heijastuvat koko EU:n alueelle ja ovat entistä laajempia, rajat ylittäviä, rinnakkaisia ja pitkäkestoisia. Sisäministeriö pitää erittäin tärkeänä tavoitetta, jonka mukaan unionin ja sen jäsenvaltioiden toimintakykyä on kyettävä turvaamaan vahvistamalla unionin kriisinsietokykyä, eli kokonaisvaltaista ja laaja-alaista varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiiin. Suomen ehdotus EU:n varautumisunionista (Preparedness Union) koskee keskeisesti sisäministeriön toimintaa.

Edelleen selvityksessä todetaan, että hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytyntä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Tältä osin keskeistä on mm. viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi. Nykyistä enemmän huomiota tulee kiinnittää myös rikosten ennaltaehkäisyyn. Sisäministeriö pitää kirjauksia kannatettavina.

Muuttoliikkeen hallinta

Muuttoliikkeen hallinnan osalta sisäministeriö nostaa esille, että useiden vuosien keskustelujen ja vaikeidenkin neuvottelujen jälkeen EU:n uusi muuttoliike- ja turvapaikkasopimus (pakti) ollaan hyväksymässä. Paktilla tehostetaan ja edistetään kokonaisvaltaisesti EU:n turvapaikkatoimia. Jatkuvinä tavoitteina ovat rakentavien kolmasmaasuhteiden rakentaminen ja ylläpitäminen EU:hun suuntautuvien muuttoliikkeiden hallitsemiseksi ja EU:n alueelta ilman laillista oikeutta oleskelevien palauttamiseksi. Sisäministeriö pitää tärkeänä kirjauksia vahvoista ja toimivista kumppanuuksista lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa, mikä on selvityksessä mainittujen muuttoliikepaineiden hillinnän ja ihmissalakuljetuksen ehkäisyn lisäksi edellytys myös keskeiselle tavoitteelle palautuspolitiikan tehostamisesta eri politiikkasektoreja hyödyntäen.

Sisäministeriö katsoo, että koko Schengen-alueen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot huolehtivat osaltaan myös ulkorajojen turvallisuudesta. Muuttoliikkeen välineellistäminen on trendi, johon tulee etsiä EU-tason ratkaisuja ja johon on pystyttävä vastaamaan nopeasti ja tehokkaasti raja- ja kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi, kuitenkin noudattaen ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännön velvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Schengen-säännösten edelleen kehittäminen vastaamaan muuttuvaan turvallisuusympäristöön ja muuttoliikkeen hallitsemiseksi on oleellista.

Tehokas ulkorajavalvonta ja Frontex

Hallitusohjelman ja EU-vaikuttamistavoitteiden yhtenä painopistealueena on rajaturvallisuus. Rajaturvallisuus sijoittuu yhtäältä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajapintaan. Toisaalta se on osa muuttoliikkeen hallintaa. Hallituksen tavoitteita pyritään edistämään rakentavasti EU:n maahanmuuttopolitiikan puitteissa muun muassa korostamalla vahvojen ulkorajojen merkitystä ja Schengen-säännösten kehittämistä sekä EU:n ulkorajojen ja rajaturvallisuusvirasto Frontexin toimintaedellytyksien vahvistamista, joiden kaikkien osalta on paljon asioita toimeenpantavana.

Eurooppalainen rajaturvallisuus perustuu jäsenmaiden pääasiallisella vastuulla olevaan tehokkaaseen ulkorajojen valvontaan, jota tukee Euroopan raja- ja merivartiovirasto. Ulkorajojen turvallisuutta on vahvistettu viime vuosina merkittävästi yhteisillä EU-toimilla, joista useat ovat vielä toimeenpanovaiheessa. Lisäksi ulkorajojen turvallisuuteen on osoitettu merkittävästi EU-varoja, joiden osuutta on myös kasvatettu EU-budjetissa. Euroopan raja- ja merivartioviraston mandaatti uusittiin 2019 lopussa ja sen puitteissa luotu 10 000 rajavartijan pysyvä joukko on valmis vuonna 2027.

Komissio antoi 2.2.2024 tiedonannon, jossa se arvio Euroopan raja- ja merivartioasetuksen toimeenpanoa. Tässä vaiheessa komissio ei antanut asetusmuutosehdotuksia. Eurooppalaisia tietojärjestelmiä ja niiden yhteentoimivuutta on kehitetty niin ikään mittavasti. Tietojärjestelmien, kuten rajanylitystietojärjestelmä (Entry Exit System, EES) ja Euroopan matkustustieto ja -lupajärjestelmä (ETIAS), käyttöönotto tulee näillä näkymin tapahtumaan vaiheittain 2024 lopussa ja 2025 ensimmäisellä puoliskolla. Osana tietojärjestelmien mahdollistamaa kehitystä on tarkoitus parantaa myös matkustustietojen (API) ennakollista keräämistä lentoliikenteessä. Matkustajatietojen keräämisen laajentamista muihin liikennemuotoihin olisi selvitettävä edelleen.

Osana maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusta, paktia, luotiin myös yhteinen seulontamenettely ulkorajoille. Seulonta on arvioiden mukaan tarkoitus ottaa käyttöön viimeistään vuoden 2026 aikana. Schengenin rajasäännösten muutoksen kolmikantaneuvottelut saatiin päätökseen 2024 helmikuun alussa. Rajasäännösten muutoksilla selvennettiin jäsenmaiden toimintamahdollisuuksia pandemiatilanteissa, sisärajoilla ja välineellistämistilanteissa. Asetus toimeenpannaan lähitulevaisuudessa.

Osana Suomen avaintavoitteita EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi peräänkuulutetaan strategista ja eteenpäin katsovaa otetta ulkorajoja koskevan yleisen oikeudellisen kehyksen, kuten Schengenin rajasäännösten kehittämiseksi ja erityisesti rajaturvallisuusvirasto Frontexin kehittämiseksi siten, että mahdollistetaan jäsenmaille suunnattava EU:n ja viraston laaja-alainen rajaturvallisuustuki erilaisissa turvallisuustilanteiden muutoksissa, mm. muuttoliikkeen välineellistämistilanteissa. Frontexin suorituskykyä tulee voida hyödyntää myös vahvemmin kolmansissa maissa tilanneymmärryksen parantamiseksi ja operatiivisen tuen antamiseksi. Jäsenvaltioiden tulee EU:n tuella kyetä vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön asettamiin haasteisiin entistä tehokkaammin.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi